

HÄLSINGE

LÅTEN NR 1-23

Färsömössor

Metodikkurs i Forsa

HÄLSINGE LÅTEN

ÄRGÅNG 59

Utgiven av
Folkdansringen Hälsingland
Hälsinglands Spelmansförbund

REDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Stina Malmberg
073-625 61 26
tidningenhalsingelaten@gmail.com

LAYOUT

Stina Malmberg och Yngve Karlsson

PRENUMERATION OCH DISTRIBUTION

Ingår i medlemskap i Hälsinglands
Spelmansförbund eller
Folkdansringen Hälsingland

Hälsinglands Spelmansförbund

Claes Johansson
Vik Ångavägen 10
827 54 Järvsö
kassor@halsinglandsspelmansforbund.se

Folkdansringen Hälsingland

Reidun Färilin
Slädvägen 7
824 40 Hudiksvall
070-868 56 46
reidunfarlin1@gmail.com

Adressändringar

tidningenhalsingelaten@gmail.com

UTGIVNINGSSCHEMA 2023

Nr	Manusstopp	Distribution
1	4/2	v. 9
2	22/4	v. 20
3	12/8	v. 36
4	11/11	v. 49

OBS! Manus måste vara
redaktören tillhanda före manusstopp.

OMSLAGSBILDEN

Kattunsmössor och sidenmössor
från Järvsö
Foto: Marta Trolin

Hälsingebocken är hämtad från:
Lokal_Profil, Wikimedia commons.

Från redaktionen

På din skärm ser du nu det första numret av Hälsingelåten som inte trycks på papper utan enbart skickas ut som pdf. Det främsta skälet är ekonomiskt – tryck- och portokostnader har varit en mycket stor utgift för båda organisationerna.

Redaktionen jobbar helt ideellt och är fortfarande beroende av att få in material från er läsare. Skriv och berätta vad ni har gjort eller vad som är på gång. Skicka gärna med foton också – nu kan alla visas i färg! Ange fotograf.

Eller gräv i gömmorna och dela med er av minnen och berättelser från förr. Hör också av er om ni har idéer om vad som kan passa särskilt bra för pdf-formatet.

Mejladressen är fortfarande tidningenhalsingelaten@gmail.com.

Tillsammans gör vi Hälsingelåten så som vi vill ha den. Det kan ta lite tid att vänja sig vid det nya formatet, även för oss i redaktionen. Vi får pröva oss fram, med er hjälp och lite tålamod.

RED.

Innehåll:

Juldans i dagarna tre	s. 3–4
Järvsömössor	s. 5–6
Ingeborg Hellberg in memoriam	s. 7
Metodikkurs i Forsa	s. 8
Nybörjarkurs i Järvsö	s. 9
Soppdans	s. 9
Anslagstavlan	s. 10
Annonser	s. 11

Skicka in material
eller synpunkter?
Klicka här!

Hälsinglands Spelmansförbunds styrelse 2022

ORDFÖRANDE

Karin Hedlund
info@halsinglandsspelmansforbund.se

SEKRETERARE

Pia Lindh, Järvsö
070-311 67 18
pia.lindh@hotmail.com

KASSÖR

Claes Johansson
kassor@halsinglandsspelmansforbund.se

FÖRBUNDETS BANKGIRONUMMER
5026-2500

Folkdansringen Hälsinglands styrelse 2022

ORDFÖRANDE

Åsemi Byström
Trogsta 413, 824 62 Forsa
070-517 89 15
halsingland@folkdansringen.se

SEKRETERARE

Stina Malmberg
Herrgårdsvägen 51, 827 92 Ljusdal
073-625 61 26
stina.malmberg@hybo.nu

KASSÖR

Reidun Färilin
Slädvägen 7, 824 40 Hudiksvall
070-868 56 46
reidunfarlin1@gmail.com

DISTRIKTETS BANKGIRONUMMER
5794-1403

Juldans i dagarna tre

Efter jul fanns det gott om tillfällen att dansa bort några hekto julmat. Först ut var annandagsdansen i Borr, som återuppstod efter några år i dvala. På den välfyllda spellistan fanns bl.a. Eiwor Kjellberg band (dock utan Eiwor), folkdanslagets spelmän och flera konstellationer av fantastiska musiker. Bra fart på dansgolvet. Mycket efterlängtat! (Forts. på nästa sida.)

Eva, Allan och Bengan

Polska för tre

Två dagar senare var det dags för dans i Ljusdal igen, nu på Röda Kvarn. Där framträdde GUF (Gävleborgs Ungdoms Folkband), Bollnäsbygdens spelmanslag och flera mindre konstellationer av både musiker och dansare. Dagen innan kunde de mest danslystna också dansa på bygdegården i Delsbo.

STINA MALMBERG

Theo Schön Dahlöf och Görger Antonsson

Järvsömössor

I början av februari ordnades ett föredrag av Järvsö Hembygdsförening på hembygdsgården. Föredragshållare var Helen Persson Swain, bördig från Järvsö men boende i England. Hon inledde med att berätta om sin gedigna bakgrund inom ämnet klädedräkt, där hon efter studier arbetat på museer både i Sverige och England.

"Hur uppfattas Järvsödräkten idag?"

Denna mycket svåra fråga ställde föredragshållaren och ville belysa den genom att ställa de kvinnliga Järvsömössorna mot modedräkten under renässansen, 1500- och 1600-talen. Helen Persson Swain började med att titta på förutsättningarna för landskapet Hälsingland under perioden. Här fanns ingen större överhet utan självägande bönder styrde. Man rörde sig en hel del inom landet, genom resor till platser där man kunde avyttra varor.

Jordbruksprodukter, särskilt lin och skinn, såldes eftersom förutsättningarna för att producera dessa var stora i vårt område. Resorna gjorde befolkningen medveten om andra traktors moden och gav möjligheter till inköp. Man fick ett stort kontaktnät. Landsbygden skapade egna skraddare, där en del var ambulerande.

Dräktmoden, alltså ett rådande snitt eller en smakriktning, som gällde på kontinenten eller i England påverkade även böndernas klädedräkt i Hälsingland. Detta gällde material, färger och formspråk. Dock förekom en viss eftersläpning och vissa företeelser permanentades medan annat försvann fort.

Järvsö kvinnomössor

Förutom den forntida linnehatten, som funnits i många kulturer, har det i Järvsö utvecklats tre olika kvinnomössor till dräkten nämligen sammetsmössan, sidenmössan och kattunsmössan.

Sammetsmössan är hård med en smal, stel kant, ”kam”, över hjässan och har ett tiotal veck på var sida i nacken. Den har en slät kant fram med en metalltråd insydd för att hålla ut formen vid tinningarna. Den har linnefoder och är klädd med silkessammet. Schagg och silkessammet var högsta mode under renässansen och ersattes på 1800-talet med bomullssammet. Framkanten kläddes med ett tyllbroderi (1818 kom tyllmaskinen) och ett dekorerat sammetsband drogs runt kullen och fick hänga ner bak. Dess förebild är en renässansmössa buren av bl a Maria Stuart under 1550-talet, ett mode över stora delar av Europa. Sammetsmössan kan ha burits över linnehatten men på senare tid har man fäst ett blåelsefärgat band längs framkantens insida. Sammetsmössan var ett högtidsplagg.

Sammetsmössa med mönstrat sidenband som hänger ner bak.

Sidenmössor med blåeldslist på övre raden och kattunsmössor på den nedre.

Sidenmössan var en stor kammössa av bindmössetyp men med en flik fram och djupa inskarningar vid tinningarna. Modellen var högsta mode under renässansen. Den har veck i nacken och rosett mitt bak. Sidenmössan kunde vara klädd i sidendamast, atlas eller taft och vara svart eller brunaktig. Den hade också blålist. Den har använts som kyrkmössa men hade inte lika hög status som sammetsmössan. De släta mössorna användes vid sorg.

Kattunsmössan hade samma form som sidenmössan och var tillverkad på samma sätt som dessa men de var klädda med brunbottnade, småmönstrade kattuner (tryckt bomullstyg). Mönstren bestod ofta av små rosenknoppar i varmt rosa nyanser. Mössorna var kantade med rosaröda sidenband och i nacken fanns en dragsko som kunde reglera storleken. Nackrosetten gjordes av ett rött kyprat yllebånd. Den kunde också ha blålist. Detta var en mössa av enklare slag som aldrig bars i kyrkan. Kattunsmössor förekom även som barnmössor med fyra eller sex kilar i en pojkmössa och i tre delar som flickmodell.

Nå, hur uppfattas då Järvsödräkten idag?

Utifrån Järvsömössorna får man säga att dräkten uppfattas som ålderdomlig och att både form, färg och material har starka drag av renässansen. Detta mode har låsts fast i Järvsödräkten och består i flera århundraden. Anledningarna kan vara många. En praktisk del är att mössorna är lätta att bära. De är stora och sitter bra. Har man kort hår så döjs detta helt. Har man långt hår finns det beskrivningar på hur man förr flätade håret eller satte upp det i en knut, för att få in det i mössan.

**TEXT: ASTRID NILSSON, FORSA FOLKDANSLAG
FOTO: MARTA TROLIN, FORSA**

Kattunsmössor för barn och vuxna.

Ingeborg Hellberg in memoriam

Foto: privat

Ingeborg Hellberg finns inte längre bland oss. Hon var en känd profil i Bollnäs, där hon länge verkade som idrottslärare på Torsbergsgymnasiet.

Ingeborg växte upp i Bohuslän i en stor familj, tog studenten i Lysekil och utbildade sig till gymnastikdirektör vid GCI i Stockholm. Där träffade hon sin blivande make Hans-Erik Hellberg (som under många år var ansvarig utgivare för Hälsingelåten). De tillbringade några år i Kiruna, men i början av 1970-talet kom de till Bollnäs med två söner. Under de första åren i Bollnäs växte familjen med tre söner och en dotter.

För Ingeborg var det viktigt att röra på sig och att vistas i naturen, så hela familjen var aktiva skidåkare och löpare.

Ingeborg var även en ivrig folkdansare och hon tog på 1980-talet på sig ledarskapet för Bollnäs Folkdanslags ungdomsgrupper där hon även engagerade ungdomarnas föräldrar, vilket ledde till flera utlandsturnéer, bl.a. till Bollnäs vänorter. Hon knöt därvid kontakter som ledde till att både barn och vuxna kunde besöka vänföreningar i Estland och

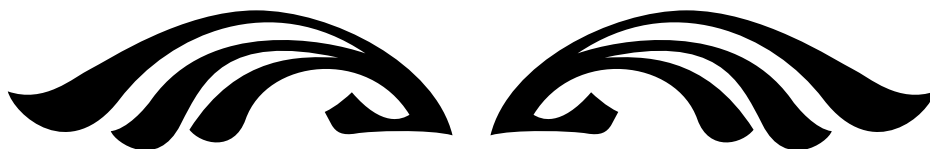
Nederländerna. Ungdomarna deltog även i ett stort ”Folk-moot” i USA och turnerade dessutom i svenskbygderna. För sina insatser för ungdomslaget förärades Ingeborg med Svenska Folkdansringens förtjänsttecken i silver.

Ingeborg hade många intressen och ville vara påläst. Hos folkdansarna initierade hon slöjddagar och hon var själv duktig slöjdare och försåg bl.a. familjen med flera Bollnäs-dräkter.

Ingeborg kände också mycket för dem som var sjuka och ensamma, så hon besökte gärna vänner för att uppmuntra och stötta. Tyvärr drabbades hon med tiden av synproblem, vilket inte hindrade henne ifrån att vara ständigt aktiv och positiv.

Ingeborg sörjs av sex barn med familjer samt av stor släkt, många goda vänner och f.d. kollegor som hon i olika sammanhang på många sätt stöttat och uppmuntrat.

KERSTIN CARLSON-STJERNBERG, BOLLNÄS

HÄNT MED FÖTTER

Metodikkurs i Forsa

Den 17 november bjöd Bilda in till metodikkurs med Brita Ström på Forsa Folkets Hus för de som ville bli eller var dansledare i distriktet. Vi var ett 15-tal intresserade som fick ta del av tips och metoder som har betydelse för utläring med fokus på svensk folk- och pardans.

Brita Ström var en suverän pedagog som visade oss hur vi enkelt kunde börja röra oss till olika musiktakter och förmedla känslan att det är roligt och enkelt.

Vi såg också glädjen i att få börja dansa igen och få möjligheten i att lära ut våra kunskaper så småningom med nybörjarkurser.

**TEXT: REIDUN FÄRLIN, FORSA FOLKDANSLAG
FOTO: JOHANNA BÖLJA, BILDA**

Nybörjarkurs i Järvsö

Under hösten 2022 anordnade Järvsö folkdanslag, i samarbete med studieförbundet Bilda, en grundkurs i gammaldans och polska.

Fjorton deltagare samlades söndagen den 2 oktober för en inledande heldag, vilken följdes av fem torsdagkvällar varannan vecka. Några av deltagarna upplevde dansandet som svårare än man trott, men de allra flesta tyckte det var roligt och blev sugna på att fortsätta dansa och lära mer.

Ledare var Anna Valsberg, Per Eriksson, Esther Burri och Annette Gabrielsson från Järvsö folkdanslag.

ANNETTE GABRIELSSON

Soppdans

Under fredagen 17 februari hölls det så kallad "soppdans" på Viks gamla skola i Järvsö. Det är ett koncept som Järvsö folkdanslag kör en fredag i månaden. Från klockan 17:30 får man komma dit för att äta soppa och efter det hålls det danskurs med olika teman för varje gång. Såklart kan man även komma direkt till danskursen. Just denna fredag var det Stina Malmberg som höll i kurs med tema Finnskogspols. Drygt 20 personer kom för att lära sig och dansade glatt till musiken. En fredag i månaden slipper du laga middag och får lära dig nya roliga danser! Visst låter det som ett kul koncept? Håll koll på Järvsö folkdanslags facebooksidea för mer info om datum och teman.

LOVISA PERSSON

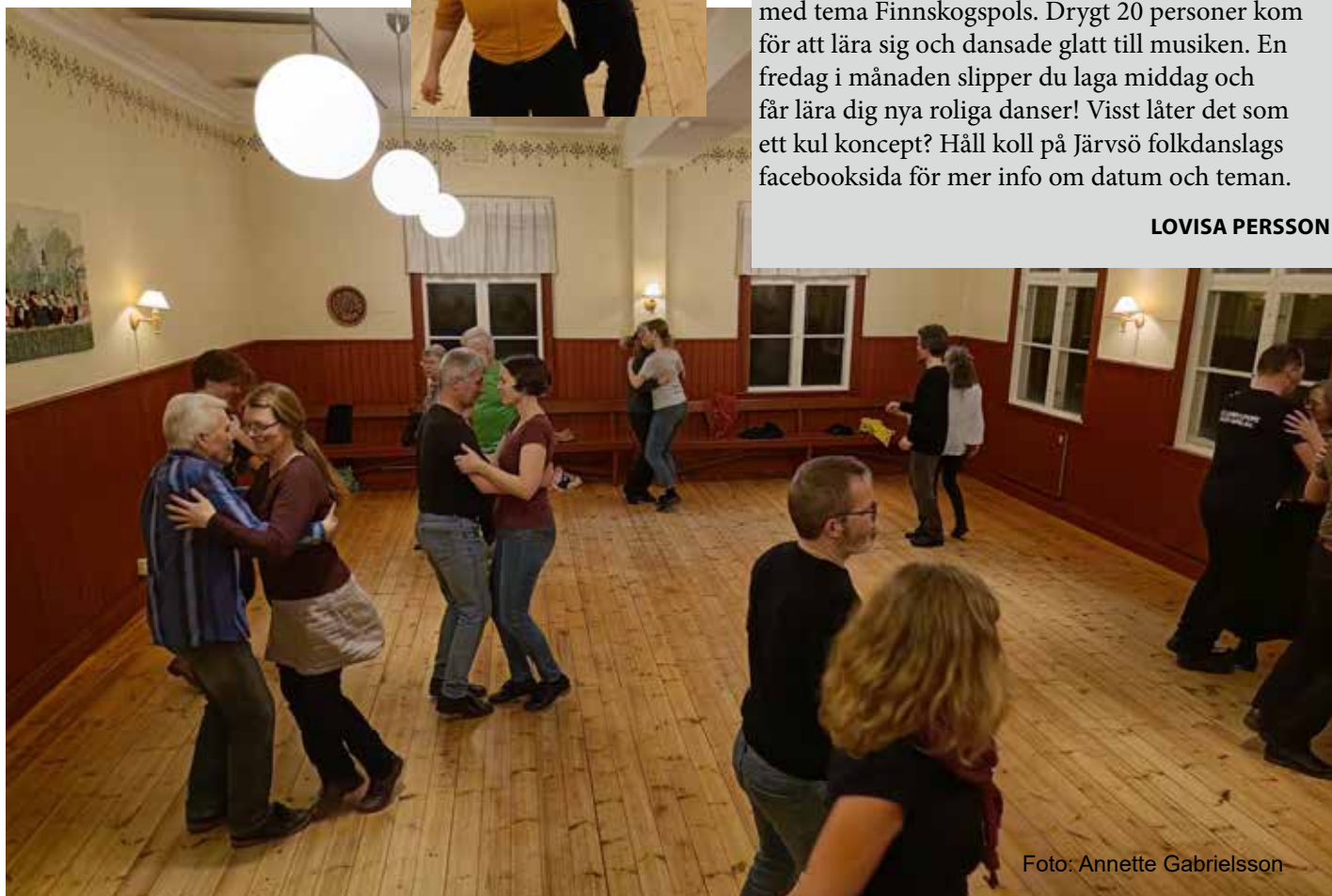

Foto: Annette Gabrielsson

Järvsö Folkdanslag

Bygdedansträning

Den här våren bjuder vi in till dansträning där vi ägnar oss åt bygdevarianter av polskor och gammaldans från olika delar av Sverige. Du behöver vara väl förtrogen med musiken samt med begreppen försteg, omdansning, bakmes, polkettering mm.

Måndag udda veckor

19.00–21.00

Danspeng 30 kr

Ta med eget fika

Hambo-träning och midsommarträning

Information om var och när kommer i medlemsbrev och sociala medier. Titta in på vår facebook sida då & då och få uppdaterad info.

Saknar du någon dansaktivitet?

Hör av dig till oss!

Välkommen till Vik gamla skola!

Info:

Facebookgruppen Järvsö Folkdanslag
Annette 070-3156238, Per 070-6282353, Anna
070-3700483, Esther 070-3216274

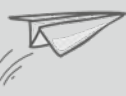
Vinnare!

Bland de inskickade lösningarna av Hälsingekryss 4-2022 har en vinnare dragits:

Sonja Wolf
Kista

Grattis!

En trisslott är på väg!

RED.

KÖP

SÄLJ

Här kan privatpersoner annonsera kostnadsfritt, även med bild numera.

Är det något du vill sälja eller köpa?

Mejla till

tidningenhalsingelaten@gmail.com

Mer information och tidigare annonser finns på www.helsingefolkdans.se, under fliken Hälsingelåten.

Visst var det nåt vi skulle påminna er om?

Jo!
Skicka in era evenemang till kalendariet senast 22/4!

Hur får man Hälsingelåten via mejl?

Anmäl det till

tidningenhalsingelaten@gmail.com

Klicka här!

**Sommarkalendarium i
nästa nummer
Hjälp oss att fylla på med
sommarens alla
folkmusikevenemang!**

**Skicka till
tidningenhalsingelaten@gmail.com
senast 22 april
Hälsingelåten nr 2 kommer ut 15 maj.**

Järvsö Folkdanslag

Vik gamla skola, Järvsö

FREDAGSDANS MED SOPPA

24 mars

Tema meddelas på facebooksidan och hemsidan.

De som vill kan börja kvällen med soppmiddag
tillsammans från kl 17.30.

18.30 – 19.30 dans

19.30 – 19.45 kaffe + go'bit

19.45 – 20.45 dans

Entré: medlemmar 20 kr / icke medlemmar 50 kr.
Soppa, kaffe och go'bit: 50 kr. Bara kaffe och go'bit 20
kr.

Beställning av soppa/info om ev allergier:
senast onsdagen före till Esther, tel 070-321 62 74.

Lördag 29 april

ALLMÄN DANSKVÄLL

Som vanligt med en härlig blandning av musik!

Info:

Facebookgruppen Järvsö Folkdanslag

Se även s. 10

Folkmusik och gammeldans i Hälsingland

Håll dig uppdaterad!
Facebook:
Folkmusik och gammeldans
i Hälsingland

